

Α' ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΕΛΛΗΝΩΝ – ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ (Νίκσιτς 15-16 Μαΐου 1997)

Υ Π Ο
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗ
Καθηγητού Πανεπιστημίου

Με πρωτοβουλία του Τμήματος 'Ιστορίας και 'Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Μαυροβουνίου που έδρεύει στην πόλη Νίκσιτς, στο κέντρο του Μαυροβουνίου, συνήλθε το Α' Συνέδριο 'Ελλήνων και Μαυροβουνίων ιστορικών. Την οργανωτική επιτροπή αποτελούσαν οι καθηγητές Γ. Παπάζογλου, 'Ιω. Παπαδριανός, Zoran Lakic και Zeliko Vugadinovic. 'Η θεματική του Συνεδρίου είχε ως κύριο άξονα τις σχέσεις 'Ελλήνων και Μαυροβουνίων κατά την Τουρκοκρατία και κυρίως κατά τα τέλη του 19ου και αρχές του 20ού αιώνα. "Ας μη λησμονούμε ότι οι δύο λαοί συνδέονται από αιώνων με την κοινή σχέση της 'Ορθοδοξίας.

Μετά τις σχετικές προσφωνήσεις ο άκαδημαϊκός κ. Miomir Dasic μίλησε για το 'Ανατολικό Ζήτημα ως πλαίσιο της διαμορφώσεως έθνικών κρατών στην Βαλκανική, παρουσιάζοντας την σερβική (και μαυροβούνια) ιστοριογραφία για το ζήτημα αυτό, αλλά και τις σχέσεις 'Ελλάδος και Μαυροβουνίου από την εποχή του Πέτρου Α' Πέτροβιτς Νιέγκος, του κνέζ Δανιήλ και του βασιλέως Νικολάου που συμπίπτουν με την βαλκανική συμμαχία του 1860, την κρίση της Κρήτης, τους βαλκανικούς πολέμους.

'Ο πανεπιστημιακός κ. Γ. Κιουτούτσκας ασχολήθηκε με τον Σύλλογο 'Ανατολικής 'Ομοσπονδίας που είχε ιδρυθεί στην 'Αθήνα και σε άλλες βαλκανικές πρωτεύουσες, με κύριο παράγοντα τον Βούλγαρη, και που στην κρίσιμη περίοδο, μετά το Βερολίνειο Συνέδριο, δραστηριοποιήθηκε για μία συνεννόηση μεταξύ των βαλκανικών λαών, και φυσικά με τους Μαυροβουνίους, στην βάση της κοινής ορθοδόξου πίστεως. 'Ο συνεργάτης του άκαδημαϊκού κ. Lakic, κ. Zeliko Vugadinovic μίλησε για την γιουγκοσλαβική ιστοριογραφία που αφορά στις σχέσεις Μαυροβουνίου και 'Ελλάδος ως το 1918: ο Βασίλ Πόποβιτς συμπεριέλαβε αρκετά στο βιβλίο του για το 'Ανατολικό Ζήτημα για

τις σχέσεις αὐτές, ὁ Σλαβένκο Τέρζιτς ἐπίσης καὶ γιὰ τὴν περίοδο 1856-1903, καθὼς καὶ ἄλλοι Μαυροβούνιοι ἐρευνητὲς ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τις σχέσεις τῶν δύο λαῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, τὸ Κρητικὸ Ζήτημα καὶ τὴν συμμετοχὴ μαυροβουνιώτικου ἀποσπάσματος γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς τάξεως στὸ νησί, τις βαλκανικὲς συμμαχίες τοῦ 1860 καὶ 1912.

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Bogumil Hrabak στὴν εἰσήγησή του «Οἱ ἐμπορικὲς σχέσεις τῶν παραλίων τοῦ Μαυροβουνίου μὲ τὴν Πελοπόννησο, τὴν Θεσσαλονικὴ καὶ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος», ἀνεζήτησε τις σχέσεις τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας στὸ Κάτταρο, στὴν Budua, στὸ Dubrovnik, στὸ Herges Novi, τὴν Ulcinia, τὴν Dobrocani, ὅπου ἐγκαταστάθηκαν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀναλαμβάνοντας κρατικὰ καὶ δημοτικὰ ἀξιώματα ἤδη ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα καὶ ὡς τις ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰῶνα. Αὐτοὶ καὶ πολλοὶ Μαυροβούνιοι εἶχαν ἐμπορικὲς συναλλαγὲς μὲ τὴν Κέρκυρα, τὴν Κεφαλονιά, τὴν Πάτρα, τὴν Κόρινθο, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀγκώνα, τὴν Βενετία, τὴν Σμύρνη, τὴν Θεσσαλονικὴ.

Ὁ κ. Radoslav Pastorovits στὴν εἰσήγησή του παρουσίασε μία σειρὰ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ Μαυροβουνίου καὶ Ἑλλάδος μετὰ τὸ 1881, ὅποτε τὸ Μαυροβούνιο δημιουργήθηκε ὡς ἀνεξάρτητο κράτος καὶ ἡ Ἑλλάδα ἔστειλε ἐκπρόσωπό της ἕνα ἐπιτυχημένο διπλωμάτη τὸν Π. Λογοθέτη, ποὺ διακρίθηκε στὴ συνέχεια στὴ Μακεδονία καὶ Θράκη ὡς πρῶτος τῆς Ἑλλάδος στὸ Μοναστήρι καὶ στὴν Ἀδριανούπολη. Σήμερα στὴν παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου Κετίγνη, ἀνάμεσα στὶς πολυτελεῖς ἐπαύλεις ὅπου στεγάζονταν οἱ διπλωματικὲς ἀντιπροσωπεῖες τῆς Ρωσίας, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, σῶζεται ἕνα φτωχικὸ σπίτι, ποὺ ἡ ἀναμνηστικὴ ἐπιγραφή μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἐδῶ στεγαζόταν τὸ διπλωματικὸν πρακτορεῖον τῆς Ἑλλάδος τὴν περίοδο 1881 - 1918. Ἀκολούθως ὁ καθηγητὴς κ. Ἰω. Παπαδριανὸς παρουσίασε Μαυροβουνίους πολεμιστὲς ποὺ ἔλαβαν μέρος στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους διακρίθηκε ὁ Βάσος Μαυροβουνιώτης ποὺ ἐπέδειξε γενναίότητα κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας ἀφήνοντας ἡρωϊκοὺς γιούς, ὅπως ὁ Τιμολέων Μαυροβουνιώτης, ἥρωας τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου κ. Παν. Χριστόπουλος μίλησε γιὰ τὸν Ἕλληνα Στέφανο Πίκκολο καὶ τις σχέσεις του μὲ τὸ Μαυροβούνιο στὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνα· πρόκειται γιὰ μία προσωπικότητα διαφοροῦμένη πού, πότε ὡς πατριαρχικὸς καὶ πότε ὡς πράκτωρ τῶν Ρώσων, ἐνεργοῦσε γιὰ μία συνεργασία Ἑλλήνων καὶ Μαυροβουνίων κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ δρ. Dusan Martinovic μίλησε γιὰ τοὺς Ἕλληνες γιατροὺς στὸ Μαυροβούνιο κατὰ τὸ β' μισὸ

τοῦ 19ου αἰώνα καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰώνα (1867-1916), ποὺ ἦσαν, κατὰ τὸν εἰσηγητὴ δέκα ἐπτὰ τὸν ἀριθμὸ καὶ ποὺ προσέφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὸν λαὸ καὶ τὸν στρατὸ τοῦ Μαυροβουνίου κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες του: Ἰω. Ἀσλάνης, Κ. Γιάντζας, Γιάγκος Θεοδορίδης, Μ. Χατζόπουλος, Γ. Γιαννίκος εἶναι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας γιατροὺς τοῦ Μαυροβουνίου. Σημειωτέον ὅτι στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο τῆς Μονῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴν Κετίγνη ἐντοπίσαμε εἰκόνες ποὺ δωρήθηκαν ἀπὸ μερικοὺς Ἑλληνας ἱατροὺς τῆς ομάδος αὐτῆς σὲ ἐκκλησίες τῆς Κετίγνης.

Ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς κ. Γ. Τουσίμης, μὲ βάση τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, παρουσίασε τοὺς ἀγῶνες τῶν Μαυροβουνίων γιὰ τὴν διαμόρφωση τῶν συνόρων τοῦ κράτους τους κατὰ τὴν περίοδο 1876-1879, ἀπαριθμώντας σειρὰ μαχῶν κατὰ τῶν Τούρκων.

Ὁ κ. Slobodan Tomovic, ποὺ εἶναι καὶ Ὑπουργὸς Παιδείας τῆς Δημοκρατίας τοῦ Μαυροβουνίου, παρουσίασε τὶς ἀνταντακλάσεις τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας στὴν σκέψη τῶν Μαυροβουνίων. Ὁ κ. Εὐστ. Κεκριδής, λέκτωρ τῆς Ἱστορίας στὸ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο τῆς Θράκης, ποὺ μελέτησε τὸ ἀρχεῖο τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου στὴν Κετίγνη κατὰ τὴν περίοδο 1888-1918, ἔδωσε μίᾶ πρώτη εἰκόνα τῶν ἑλληνικῶν ἐνδιαφερόντων στὸ βασιλεῖο τοῦ Μαυροβουνίου. Στὴν ἴδια περίπου γραμμὴ κινήθηκε καὶ ἡ εἰσήγησις τῆς ἐρευνητριάς κ. Ἄνας Ἀγγελοπούλου, ἡ ὁποία ἐξέτασε τοὺς ἄξονες τῆς ἑλληνικῆς καὶ μαυροβούνιας ἐξωτερικῆς πολιτικῆς στὴν κρίσιμη περίοδο τοῦ πρώτου βαλκανικοῦ πολέμου, τὶς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν μὲ τὶς Μ. Δυνάμεις, τὶς βαλκανικὲς χώρες, τὴν Ὑψηλὴ Πύλη, τὶς δυνατότητες στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς συνεργασίας τους. Ὁ κ. Milos Staronlah ἀσχολήθηκε μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἑλλάδος στὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια τῆς χώρας του, ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ τὴν βυζαντινὴ ὡς τὴν νεότερη, ποὺ εἶναι, κατ' αὐτόν, ἀντικειμενικὴ, ἀλλὰ καὶ φιλελληνικὴ. Τὴν ἀντίστροφη εἰκόνα, τὸ Μαυροβούνιο καὶ τοὺς Μαυροβουνίους στὰ ἑλληνικὰ ἐγχειρίδια, παρουσίασε ἡ ἐπίκουρη καθηγήτρια τοῦ Δημοκρίτειου κ. Χρ. Κουλούρη ποὺ δὲν παρέστη στὸ Συμπόσιο, ἀλλὰ περιλήψη τῆς εἰσηγήσεώς της ἀναγνώσθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Κ. Πιτσάκη.

Ὁ ὑπογραφόμενος μίλησε γιὰ τὶς τέσσερις ἀποστολὲς Ἑλλήνων στὸ Μαυροβούνιο κατὰ τὴν περίοδο 1823-1826. Στὴν πρώτη (1823) ἐστάλη ὁ Ἀναστάσιος Χριστόφορος Παπουτζάλωφ, ποὺ συνάντησε τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ μητροπολίτου Πέτρου Πέτροβιτς Ἰβάν Πόποβιτς ἀκολούθησε ὁ Παναγ. Πορφυρὸς στὰ μέσα τοῦ 1824 καὶ τοῦ 1826,

ποῦ συνήντησε τὸν ἴδιο τὸν μητροπολίτη Πέτροβιτς, καὶ ὁ Παῦλος Μακεδὼν στὰ μέσα τοῦ 1825.

Τὶς σχέσεις Μαυροβουνίων καὶ Ἑλλήνων κατὰ τὸν Κριμαϊκὸ πόλεμο ἐξήτασε ὁ Radovan Jonanovic, ἐνῶ ἡ καθηγήτρια κ. Ἀγγελικὴ Κωνσταντοπούλου παρουσίασε τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν ἱστορία, ὅπως αὐτὴ ἀναφέρεται σὲ ἑλληνικὰ ἔντυπα κατὰ τὸ δευτέρου μισὸ τοῦ 19ου αἰῶνα· ἀνάμεσα στὰ ἄλλα μνημονεύονται ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Γ. Τερτσέτη στὸ Μαυροβούνιο, οἱ ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν χώρα καὶ τὸ προσκύνημά του στὸν τάφο τοῦ μητροπολίτου Πέτροβιτς. Ὁ καθηγητὴς κ. Sedomir Lucic, παρουσίασε τὴν ἀπήχηση τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως στὸ Μαυροβούνιο καὶ τὶς πνευματικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πέτρου Α': ὁ ὁμιλητὴς ἐπεσήμανε ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι τὸ λίκνο τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ καὶ αὐτὸ τὸ γινώριζαν οἱ Μαυροβούνιοι, γι' αὐτὸ καὶ ἔλαβαν μέρος στοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων· ἡ Μονὴ Χιλανδαρίου συνέδεσε τοὺς δύο λαοὺς, ἐνῶ ὁ λαὸς τοῦ Μαυροβουνίου ἐπηρεάσθηκε πολλαπλῶς ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ κληρονομιά.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου κ. Κ. Πιτσάκης ἀνεξήτησε τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ὑπῆρξε de facto αὐτόνομη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Μαυροβουνίου μετὰ τὴν κατάργηση τοῦ Πατριαρχείου τοῦ Ἰπεκίου τὸ 1766, ὑπόθεση πού ὁ εἰσηγητὴς στήριξε σὲ σχετικὴ ἀναγνώριση τῆς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐπὶ πατριαρχείας Μελετίου Μεταξάκη.

Τελικῶς τὸ Α' Συμπόσιο Ἑλλήνων καὶ Μαυροβουνίων ιστορικῶν ἐπέτυχε στὸ σκοπὸ του γιὰ τὸν ἀπλὸ λόγο, ὅτι ἱστορικοὶ δύο ὀρθοδόξων λαῶν συναντήθηκαν γιὰ νὰ ἀνιχνεύσουν τὶς σχέσεις τους κατὰ τὴν κρίσιμη περίοδο τῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων τους. Παραθέτουμε, δειγματος χάρι, ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν προσφώνηση στοὺς συνέδρους τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Zoran Lakic: «*Ἦταν εὐχάριστο νὰ γειτονεύουμε μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα. Ὁ μέγας ἑλληνικὸς ὠκεανὸς τοῦ πολιτισμοῦ ξεχείλισε ὡς τὶς ἀκτὲς μας. Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια δώρισε πολλὰ σὲ ὅλοκληρο τὸν κόσμον. Διὰ τῶν ἐπιτευγμάτων αὐτῶν ἡ παρουσία τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει καὶ σήμερα σὲ περιοχὲς ἐκτὸς τῶν συνόρων τῆς, ἀκριβῶς σὲ μία ἐποχὴ πού ὅλα ἔχουν περάσει στὰ χεῖρια τῶν μεγάλων καὶ τῶν ἰσχυρῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἐλέγχουν τὸ σύστημα τῶν διεθνῶν σχέσεων χωρὶς νὰ ἀφήνουν χωρὸ γιὰ τὰ πιὸ ἀσθενῆ καὶ πιὸ μικρὰ κράτη».*